

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

**Výchovný poradce a jeho místo v systému základního
školství**

Bakalářská práce

Studijní program:

Speciální pedagogika - vychovatelství

Autor: Jaroslava Tomková

Vedoucí práce: Mgr. Radka ŠULISTOVÁ, Ph.D.

České Budějovice 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem Výchovný poradce a jeho místo v systému základního školství jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě elektronickou cestou veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb., zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 4. 5. 2017

.....

Jaroslava Tomková

Poděkování

Velice děkuji paní Mgr. Radce ŠULISTOVÉ, Ph.D. za cenné rady, které mi byla ochotna poskytnou. Také děkuji za laskavý a trpělivý přístup. Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří mi věnovali svůj čas při realizaci výzkumného šetření.

Výchovný poradce a jeho místo v systému základního školství

Abstrakt

Předkládaná bakalářská práce na téma „*Výchovný poradce a jeho místo v systému základního školství*“ se zabývá problematikou výchovného poradenství na základní škole. V základním školství je tato problematika velice aktuální. Tato práce se zabývá hlavně pracovní náplní a nejčastěji řešenými problémy výchovných poradců.

Práce je rozdělena na dvě části. První teoretická část se zabývá výchovným poradenstvím, osobnostními předpoklady výchovného poradce, a také tím, jaké jsou na něj kladeny nároky ze strany školského systému. Tyto poznatky jsou doložené odbornou literaturou, která tuto problematiku řeší.

Druhá část bakalářské práce se věnuje výzkumnému šetření, které bylo prováděno v průběhu roku 2016 až 2017 na základních školách a mezi rodiči dětí, které základní školy navštěvují.

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjištění pracovní náplně výchovných poradců, povědomí rodičů o výchovném poradenství a požadavky ředitelů na výchovné poradce na základních školách. Pro stanovení hlavního cíle byly vytvořeny čtyři výzkumné otázky, které byly respondentům položeny v rámci polustrukturovaného rozhovoru.

Pro výzkumné šetření byly vybrány tři skupiny respondentů. První skupina byla tvořena výchovnými poradci ze základních škol. Do druhé skupiny byli zařazeni rodiče dětí, které navštěvují základní školu a poslední skupinu tvořili ředitelé základních škol.

Výzkumné šetření bylo zaměřeno na pracovní náplň a nejčastěji řešené problémy na základních školách. Výzkumné šetření ukázalo, že hlavní pracovní náplní je kariérové poradenství a práce s dětmi, které mají nějaké speciální vzdělávací potřeby.

Klíčová slova: výchovný poradce, pracovní náplň, kladené požadavky, ředitelé základních škol, rodiče

The Guidance Counsellor and position in primary school system

Abstract

The bachelor thesis - „*The Guidance Counsellor and his/her position in primary school system*“ is focused on problems of guidance counselling on primary school. This topic is current in primary school system nowadays. The thesis deals with work contents and the most common problems which are solved by guidance counsellor.

The thesis is divided into two parts. The first part is theoretical. Theoretical part is focused on guidance counselling requirements on guidance counsellor's personality. This part is simultaneously focused on which demands are placed on the guidance counsellor by educational system. These knowledges were given evidence of specialized literature which is concerned with the topic.

The second part is focused on research which was done on primary schools during 2016 – 2017. The participants on research were also parents of children who attend the mentioned primary schools.

The main aims of the research were to find out how guidance counsellors work, than awareness of parents about guidance counselling and requirements of headmasters of primary schools to guidance counsellors. In this case were created four research questions. On the grounds of these questions were respondents asked through half-structured interview.

On the research were participated three groups of respondents. In the first group were guidance counsellors of primary schools. In the second group were parents of children who attend primary school and in the last group were headmasters of primary schools. The research part was focused on work contents and the most common problems which are solved by guidance counsellor on primary schools. It was found out that the main work contents of guidance counsellors are career consultancy and work with children who have special educational needs.

Key words: The Guidance Counsellor, work content, placed demands on Guidance Counsellors, Headmasters of primary schools, parents

Obsah

Úvod.....	7
1 Teoretická část.....	8
1.1 Historie a současnost výchovného poradenství.....	8
1.2 Vymezení výchovného poradenství v rámci základního školství.....	10
1.3 Výchovné poradenství a vymezení poradenského pracoviště.....	11
1.4 Výchovný poradce jako osobnost	13
1.4.1 Kvalifikační předpoklady výchovného poradce	14
1.4.2 Pracovní náplň výchovného poradce	15
1.4.3 Etické zásady výchovného poradce	16
1.5 Spolupráce výchovného poradce s ostatními organizacemi.....	17
1.6 Okruhy problémů řešené ve výchovném poradenství.....	19
1.6.1 Péče o žáky se specifickými poruchami učení.....	19
1.6.2 Výchova a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami	21
1.6.3 Řešení problémových situací ve školách	22
1.6.4 Vyhledávání dětí mimořádně nadaných	22
1.6.5 Kariérové poradenství.....	23
2 Cíl práce a výzkumné otázky	25
3 Metodika.....	26
3.1 Průběh výzkumu	26
3.2 Charakteristika výzkumného souboru	27
4 Výsledky výzkumného šetření	29
4.1 Činnosti výchovného poradce.....	29
4.2 Povědomí rodičů o výchovném poradenství.....	33
4.3 Ředitelé základních škol	35
5 Diskuze	38
6 Závěr.....	44
7 Seznam použité literatury	46
Zákony a vyhlášky	51
Seznam použitých zkratk	53

Úvod

Při výběru bakalářské práce bylo zvoleno téma „Výchovný poradce a jeho místo v systému základního školství“ proto, že výchovné poradenství je zajímavou složkou dnešního školského systému a napomáhá žákům, rodičům a pedagogům zvládnout problémy, které se v dané situaci objeví. Výchovný poradce je tedy nezbytnou složkou školského systému a má své zastoupení v pedagogickém sboru.

Cílem bakalářské práce je zjištění pracovní náplně výchovného poradce a zmapování nejčastějších problémů řešených výchovným poradcem na základních školách. Dalším cílem je zjistit povědomí rodičů o výchovném poradenství a požadavky kladené ředitelem při výběru výchovného poradce na základní škole. Pro naplnění cílů jsou stanoveny výzkumné otázky ve znění: Jaká je pracovní náplň a činnosti výchovného poradce? Jak výchovný poradce spolupracuje s ředitelem školy? Jaké je povědomí rodičů o možnosti využití výchovného poradce na základní škole, kterou navštěvuje jejich potomek?

V teoretické části bude popsána problematika výchovného poradenství, osobnost a kvalifikační předpoklady výchovného poradce, pracovní náplň výchovného poradce, spolupracující organizace a okruhy problémů řešené ve výchovném poradenství.

V praktické části bude realizováno výzkumné šetření formou polostrukturovaného rozhovoru s vybranými výchovnými poradci ze základních škol, s řediteli základních škol a rodiči dětí, které momentálně navštěvují základní školu. Otázky jsou sestaveny tak, aby byla zjištěna pracovní náplň výchovného poradce na základní škole a nejčastěji řešené problémy žáků. U rodičů je potřeba zjistit povědomí o výchovném poradenství. Dále bude zjištěno, jaké požadavky si klade ředitel na pozici výchovného poradce na své škole. Odezva na dané otázky od respondentů bude sloužit k porovnání a zodpovězení výzkumných otázek.

Tato práce by mohla poskytnout informace o postavení výchovného poradce na základních školách a přiblížit problematiku výchovného poradenství v systému základního školství.

1 Teoretická část

1.1 Historie a současnost výchovného poradenství

Pro uvedení do dané problematiky je důležité vymezení historie vzniku výchovného poradenství. Vznik poradenských služeb ve školství souvisí s vyspělostí společnosti, s její ekonomickou úrovní, s plněním povinné školní docházky, kapacitou odborných disciplín (jedná se o speciální pedagogiku, psychologii a rozvoj medicíny a sociologie) a počty odborných pracovníků v nich. Důležitou roli hraje také společenské zařízení a jeho klima, rozvoj školského systému a problémy, na které se společnost zaměřuje a věnuje jim pozornost (Procházka, 2014).

Jak uvádí Kohoutek (2008) počátky výchovného poradenství ve světě se datují k období kolem přelomu 19. a 20. století. Existovaly instituce, které řešily výrazné výchovné problémy a snažily se nalézt obecné zákonitosti vývoje dítěte. V 70. letech bylo výchovné poradenství děleno na tři stupně. První stupeň byl tvořen výchovnými poradci na základních, středních a speciálních školách. Druhý stupeň tvořily okresní pedagogicko-psychologické poradny. Tyto poradny poskytovaly odborné služby dětem, rodičům a pedagogům. Třetí stupeň byl tvořen krajskými pedagogicko-psychologickými poradnami. Tyto poradny sloužily zejména studentům středních škol.

Vznik poradenské služby ve světě je spojen se jménem amerického psychologa Lightnera Witmera, který založil první psychologickou kliniku při Pensylvánské univerzitě v roce 1896. Zmíněný Lightner Witmer za spolupráce učitelů vybral a definoval klientelu výchovného poradenství, kterou představovali žáci základních škol se vzdělávacími problémy. Důležitou roli v minulém století hrála psychotechnika, tedy především měření inteligence a dalších schopností. Poradenství, které řešilo vzdělávací i osobnostní problémy u dětí, se v průběhu let rozvíjelo a ve vyspělých státech dnes představuje významnou oblast psychologie a speciální pedagogiky v praxi (Kohoutek, 2008).

Dahir and Stone (2012) uvádí, že tradice výchovného poradenství a existence poradce na školách je v Americe mnohem delší než u nás, již od roku 1898 a to především v ohledu podpory žákům, studentům v řešení problémů.

V České republice se poradenství vyvíjelo zpočátku podobně jako ve vyspělém světě. Hlavní poradenskou činností po první světové válce bylo testování pro volbu

povolání. Druhá světová válka způsobila značný rozpad v poradenských službách ve školství. Na určitou dobu po roce 1948 poradenství vymizelo. Bylo považováno za zbytečné. Se změnou společenského řádu měly vymizet problémy týkající se zejména záškoláctví a neprospěchu. Dosavadní volba povolání měla být nahrazena plánovaným rozmisťováním do škol a do pracovního procesu (Opekarová, 2007).

Ve druhé polovině 50. let se jasně ukázalo, že tyto představy jsou nereálné. Vzhledem ke společensko-historické situaci v Československé republice na konci 50. let 20. století nově vznikala poradenský systém ve školství. Psychologů a speciálních pedagogů bylo minimálně. První linii představovali speciálně vyškolení učitelé – prvotně poradci pro volbu povolání, později výchovní poradci. Dále na ně navazovali psychologové v odborných institucích. Ke vzdělávání prvních poradců pro volbu povolání, dnešních výchovních poradců, došlo na Slovensku v letech 1959-1961 (Procházka, 2014).

Poradenské služby se rozvíjely i po roce 1989, kdy vznikala speciálně pedagogická centra, která byla určená pro děti s výchovnými problémy. Současně jsou zaváděni psychologové a speciální pedagogové přímo do škol a vznikají školní poradenská pracoviště. Současnost signalizuje, že získané zkušenosti za více než sto let rozvoje poradenských služeb ve školství lze uplatnit tak, aby vyhovovaly jak žákům, tak učitelům a v neposlední řadě i rodičům (Mertin, Krejčová, 2013).

Dle Opekarové (2007) se v současnosti rozlišují tři proudy pedagogicko-psychologického poradenství. Realistický proud školní psychologie uznává řadu podobností s tradičním výchovným poradenstvím, z druhé strany vyhledává a zdůrazňuje specifika činnosti psychologa přímo ve škole ve srovnání s institucemi, které jsou mimo školu. Radikální proud školní psychologie je vymezován jako nová služba, která je výrazně odlišná od dosavadních služeb poskytovaných pedagogicko-psychologickými poradnami a speciálně-pedagogickými centry. Školní psycholog má zásadní roli v primární prevenci. Proud odmítající zásadní změny ve výchovném poradenství zvýrazňuje složitosti spojené s postavením a činností školního psychologa. Realistický proud ve výchovném poradenství v dnešní době silně převažuje. Toleruje existenci školní psychologie i školních psychologů. K nedostatku znalostí si neumí představit specifika práce školního psychologa, obtížně hledá podstatné rozdíly v práci poradny a školního psychologa.

1.2 Vymezení výchovného poradenství v rámci základního školství

Jak uvádí Bendl (2015) základní školství poskytuje všeobecné vzdělání k plnění zákonem předepsané povinné školní docházky. Některé základní školy poskytují vzdělání i žákům se speciálně vzdělávacími potřebami, na tuto činnost se specializují základní školy praktické a základní školy speciální. Základní školy ve většině případů spadají pod obce. V České republice je více než čtyři tisíce základních škol.

Průcha et al. (2013) uvádí, že v současné době má všeobecně vzdělávací systém devět ročníků, které jsou rozděleny na první stupeň (1. -5. ročník, úroveň vzdělávání ISCED 1) a druhý stupeň (6. -9. ročník, úroveň ISCED 2).

Na prvním stupni vyučuje všechny předměty jeden učitel, na druhém má každý učitel příslušnou aprobaci pro daný předmět. V systému základního školství je realizován Standard základního vzdělávání a z něho vycházející vzdělávací program. Podle zákona č. 29/1984 Sb., s prováděcími předpisy (vyhláška MŠMT ČR č. 291/1991 Sb., a zákona č. 138/1995 Sb.), dle zákona č. 138/1995 Sb.: základní škola poskytuje základní vzdělávání, mravní, estetickou, pracovní, zdravotní, tělesnou výchovu a ekologickou výchovu žáků a připravuje je pro další studium. Do roku 1989 měla u nás základní škola jednotný charakter, teď je rozšířena prostřednictvím volitelných a nepovinných předmětů (Průcha et al., 2013).

Dle Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání ISCED (1997) se rozděluje na neprimární vzdělávání, primární vzdělávání, nižší sekundární, vyšší sekundární, postsekundární, první stupeň terciárního a druhý stupeň terciárního vzdělávání. Ve školském zákoně č. 561/2004Sb., jsou vymezeny obecné cíle vzdělávání a cíle vzdělávání v jednotlivých stupních a druzích škol. Vzdělávání je dle školského zákona rozděleno na předškolní, základní, střední, vyšší odborné a jiné vzdělávání (Horká, 2009).

Základní škola plní několik funkcí. Klade si za cíl rozvoj žákovy osobnosti, pomáhá jedinci začlenit se do společnosti, vede ho ke správnému jednání dle společenských norem a hodnot a vybavuje jedince znalostmi a dovednostmi, které umožňují, aby smysluplně v dané společnosti existoval (Horká, 2009).

1.3 Výchovné poradenství a vymezení poradenského pracoviště

Dle Procházky (2012) tvoří podstatnou část výchovného poradenství rodina. Pro správné řešení výchovných problémů je důležitá její vzájemná spolupráce se školou. Rodina má největší vliv na formování osobnosti dítěte, už od narození si dítě jako vzor vybírá své rodiče, od kterých přebírá vzorce chování.

Důležité je vymezení pojmu výchovné poradenství. Výchovné poradenství je vymezeno ve vyhlášce č. 72/2005 Sb., poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Služby jsou poskytovány bezplatně dětem, žákům, studentům, jejich zákonným zástupcům a školám. Mezi školská poradenská zařízení patří pedagogicko-psychologická poradna a speciálně pedagogické centrum. Vyhláška vymezuje obsah poradenských služeb, které se týkají psychologické diagnostiky a intervence, informační a metodické činnosti, přípravy podkladů pro vzdělávací opatření, dokumentace a vymezuje náplň poradenské činnosti škol, školních psychologů a výchovných poradců (Průcha et al., 2013).

Další složkou výchovného poradenství je vymezení členů, které řadíme do poradenského systému. Tato složka vychází z vyhlášky č.72/ 2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

Základním pilířem je ředitel školy, který zodpovídá za všechno, co se ve třídách a v prostorách školy děje. Je zodpovědný za rozvoj kompetencí učitelů, zejména za přenášení psychologických a speciálně pedagogických poznatků a dovedností do činnosti školy.

Důležitou složku zastává i školní psycholog, ale jeho přítomnost na školách je velká vzácnost. Tato skutečnost je ovlivňována velikostí školy a v první řadě také možnostmi rozpočtu. Standardní činnost je definována ve vyhlášce č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních. Školní psycholog bývá součástí zápisu do prvních ročníků základních škol. Vyhledává děti se specifickými poruchami učení nebo děti nadané. Přítomnost školního psychologa napomáhá výchovnému poradci. Společně vedou agendu péče o integrované žáky, sestavují individuální vzdělávací plán a vedou konzultace s učiteli a rodiči. Dále spolupracuje s metodikem prevence a připravují preventivní programy pro třídy, poskytují individuální konzultace pedagogům v oblasti výchovy a vzdělávání. Důležitý je vztah ředitele školy a psychologa. Novela vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011

Sb., zavádí povinnost písemného informovaného souhlasu o poskytnutí poradenské služby v případě činnosti školního psychologa (Vališová, Kasíková, 2011).

Ve výchovně vzdělávacím procesu je školní speciální pedagog nedílnou součástí poradenského systému. V souladu s inkluzivními přístupy se projevují snahy o co nejlepší podmínky pro děti, žáky a studenty se speciálně vzdělávacími potřebami v tzv. běžné mateřské, základní a střední škole. S postupem času se změnilo postavení speciálního pedagoga ve výchovně-vzdělávacím procesu z prvotního výlučného působení ve speciálních školách, zdravotnických a speciálních zařízeních, v postavení odborníka pracujícího též ve školských poradenských zařízeních. V posledních letech je členem týmu školního poradenského pracoviště (Kucharská, 2013).

Mezi úkoly speciálního pedagoga v rámci poradenských činností školy patří poradenské služby, které se týkají žáků se zdravotním postižením, zdravotním a sociálním znevýhodněním a v některých případech také nadaných žáků se zdravotním postižením či znevýhodněním. Pro školního speciálního pedagoga jsou důležitá ustanovení týkající se žáků se speciálními vzdělávacími potřebami podle vyhlášky č. 147/2011 Sb., (novela vyhlášky č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků, studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků, studentů mimořádně nadaných). Mezi standardní činnosti školního speciálního pedagoga patří vyhledávání žáků se speciálně vzdělávacími potřebami a jeho zařazení do speciálně pedagogické péče, dále sbírá potřebné údaje o žákovi, vyhodnocuje získané informace a stanovuje plán podpory pro žáka ve škole i mimo ni. Nezbytnou součástí práce školního speciálního pedagoga je individuální práce se žákem, spolupráce při vytváření individuálního plánu, zajištění speciálně pedagogické vzdělávací činnosti a komunikace s rodinou žáka. Dále spolupracuje se školskými poradenskými zařízeními, upravuje podmínky pro úspěšnou integraci žáků se zdravotním postižením a zajišťuje metodické vedení pedagogických pracovníků a asistentů pedagoga (Kucharská, 2013).

Třídní učitel je dalším subjektem, který významně ovlivňuje chod třídy. S pracovníky školy průběžně komunikuje o žácích, kteří vyžadují zvýšenou péči. Zprostředkovává spolupráci s rodiči a školním poradenským pracovištěm. Třídní učitel by se měl zúčastňovat vzdělávacích programů, které zlepšují jeho práci s žáky v oblasti prevence (Bendl et al., 2016).

A v neposlední řadě je důležitost školního metodika prevence. Je součástí školních poradenských služeb. Touto funkcí pověřuje ředitel školy vhodného pracovníka.

Navrhuje vhodné odborné a metodické materiály a jiné pomůcky k realizaci preventivního programu. Dále poskytuje pedagogickým pracovníkům odborné informace z oblasti prevence a informuje je o preventivních aktivitách. (Bendl et al., 2016).

Pokud má škola úplné školní poradenské pracoviště, spolupracuje školní metodik prevence zejména se školním psychologem v oblasti diagnostiky, tvorby preventivního programu školy. Také spolupracuje s krizovými a preventivními zařízeními. (Zapletalová, 2011).

Česká republika se inspirovala dle vzorů mimoevropských a evropských asociací a v roce 2005 vznikla také u nás Asociace výchovných poradců, která usiluje o konkrétnější podobu studijních programů pro výchovné poradce (IAEVG - International Association for Educational and Vocational Guidance).

1.4 Výchovný poradce jako osobnost

Jak uvádí Knotová (2014) je výchovný poradce součástí systému poradenství poskytovaného ve škole, které probíhá na několika úrovních. Základní úroveň je poradenství třídního učitele. Poradenské služby v rámci školy poskytuje výchovný poradce ve spolupráci s pedagogickými pracovníky: školní speciální pedagog, případně školní psycholog.

Dle Průchy (2013) je výchovný poradce učitel, který absolvoval specializační studium a ve školách působí v rámci systému výchovného poradenství. Poskytuje informace žákům, rodičům ale i pedagogickým pracovníkům. V rámci diagnostické činnosti sleduje a hodnotí vývoj žáků. Vede metodickou pomoc s třídními učiteli a dává návrhy na opatření v rámci výchovy a vzdělávání žáků ve škole.

Jak uvádí Opekarová (2007) je výchovný poradce definován jako učitel-specialista, který má učitelskou praxi. Jde o učitele se specializovanou kvalifikací, kterou získal studiem. Výchovný poradce pečuje o žáky spolu s učiteli v průběhu jejich výchovy, vzdělávání a přípravy na život v dospělosti.

Jak uvádí Šefránková (2007) není snadné vymezit ideální osobnost výchovného poradce. Nároky na poradce jsou velmi proměnlivé a měly by vycházet z toho, co se od poradce očekává a vymezit vlastnosti, které mu umožňují tato očekávání splnit. Poradce by měl být člověk, který je sociálně orientován, navazuje snadno kontakty a je citlivý k problémům druhého člověka. Je zde důležitá empatie. Měl by se umět přizpůsobit

svým klientům a reagovat na jejich specifické potřeby. Důležité je si získat u klienta důvěru. Osobnost poradce by měla být stabilní a vyvážená, měl by si umět držet dostatečný odstup a odolnost. Odolnost vůči emocionální zátěži je nezbytně nutná a mezi další důležité faktory patří i vysoká tolerance k frustraci. Je důležitá schopnost se přizpůsobit dětem a pozitivně působit na jejich myšlení. Schopnost komunikovat s pedagogickým sborem.

Jak uvádí Lacena (2010) mezi důležité vlastnosti patří také schopnost sebereflexe, tzn. neustálé přemýšlení o výsledcích své provedené činnosti, schopnost porozumět sobě samému. Dále hledá a zkouší nové způsoby řešení a učí se ze zkušeností kolegů.

Dle Vališové (2011) by měl být výchovný poradce empatický a umět se vcítit do mnohdy složité situace žáka a jeho rodiny. Musí být emočně stabilní a pozitivně vyzařovat, aktivně dosahovat cílů v oblasti osobnostního růstu a dodržovat osobní psychohygienu. Nejdůležitější je dodržování etických zásad. Soustavně si doplňovat informace z oblasti výchovného poradenství, musí znát profesní situace, jejich standardní postupy a řešení, překonávat předsudky vzdělávání aj.

1.4.1 Kvalifikační předpoklady výchovného poradce

Pro výkon své funkce výchovný poradce nepotřebuje žádnou zvláštní odbornou způsobilost. Oblast vzdělání poradenských pracovníků působících ve škole je zakotvena v zákoně o pedagogických pracovnících č. 563/2004Sb., ve znění pozdějších předpisů a ve vyhlášce o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků č. 317/2005 Sb. Pro výkon činnosti výchovného poradenství je nutné získání specializace. Specializace spočívá v tvorbě a analýze metod práce, vykonávání odborných činností, odborná pomoc žákům při hledání vhodných stylů učení, odborná intervence u žáků se specifickými poruchami učení a chování, řešení problémových situací, odhalování negativních vlivů ve škole a orientace v poradenské psychologii. Studium výchovného poradce je v programu celoživotního vzdělávání na vysoké škole a trvá 250 vyučovacích hodin. Je ukončeno obhajobou závěrečné písemné práce a závěrečnou zkouškou, která je provedena před komisí. Po úspěšném složení získává osvědčení (Mertin, Krejčová, 2013).

Nabízí se srovnání s Amerikou, kde mají výchovní poradci vzdělání realizované jako pregraduální magisterské dvouleté studium zakončené obhájením titulu formou znalostí z oboru a odevzdáním závěrečné práce. S tímto vystudovaným oborem mohou

působit nejen na základních školách, ale také na středních či vysokých školách (ASCA, 2016b).

Dále v Americe nabízejí rozmanitější řadu kurzů. Jednotlivé státy požadují určité certifikace, které poté vyžadují pravidelné obnovování (ASCA, 2016a).

Profesionální podoba poradce zahrnuje přísnější a pečlivější přípravu na tuto funkci ve formě standardního studia učitelství, minimálně dva roky učitelské praxe, čtyřleté studium psychologie, výcvik pro výchovného poradce ("Become a schoolcounselor", 2016).

Knotová (2014) uvádí, že poskytování poradenských služeb je nezbytnou součástí pro správnou výchovu a vzdělávání dětí ve školách. Výchovný poradce je již v dnešní době vnímán jako odborník, který pomáhá zvládat situace ve vzdělávání, poskytuje pomoc dětem se speciálně vzdělávacími potřebami, řeší šikanu a další negativní vlivy ve škole. Nepomáhá jen dětem, ale i rodičům, pedagogickým pracovníkům a radí, jak zvládnout běžné situace ve škole.

Pro úspěch tohoto povolání je důležitá spolupráce s dalšími odborníky (školské a jiné poradenské zařízení, OSPOD, neziskové organizace a další). Je zde důležitá znalost právního rámce, který upravuje a provází práci výchovného poradce. Předpisy jsou pomocníkem, průvodcem a rádcem ke správnému postupu (Knotová, 2014).

1.4.2 Pracovní náplň výchovného poradce

Dle Brožové (2010) je výchovné poradenství na základních školách hlavním subjektem při problémech, na který se mohou obrátit sami žáci, rodiče a učitelé v případě nějakého problému. Za poskytování poradenských služeb je na každé škole zodpovědný ředitel.

Náplň práce výchovného poradce je uvedena v příloze č. 3 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Výchovný poradce vyhledává, mapuje, třídí, posuzuje všechny výchovné problémy, zaměřuje se na prevenci a příčiny a navrhuje zprostředkování spolupráce s odbornými pracovníky (Šefránková, 2007).

Jak uvádí Valentová (2013) je funkcí výchovného poradce poskytování poradenských služeb. Jedná se o teoretickou i praktickou disciplínu, která si klade za cíl

pomoci lidem ve složitých životních situacích. Výchovní poradce pomáhá při řešení problémů, hledání osobních cílů či lepšího využití vlastních možností žáka.

Činnosti výchovního poradce dělíme podle několika kritérií. Poskytované služby rozlišujeme na činnosti informační, preventivní, identifikační, orientační a diagnostické. Může to být skupinová, individuální či hromadná akce. Další kritérium, podle kterého můžeme činnost výchovního poradce posuzovat, je cílová skupina. V oblasti aktivit a služeb vymezíme problémy a obtíže žáků v učení a chování, rozhodování pro budoucí povolání a narušení sociálních vztahů ve třídě (Lacena, 2010).

Výchovní poradce poskytuje poradenské činnosti v kariérovém poradenství a to při rozhodování o další vzdělávací cestě žáků. Provádí individuální šetření k volbě povolání a poskytuje poradenství v této oblasti. Dále také spolupracuje se školskými poradenskými zařízeními při zajišťování poradenských služeb přesahujících kompetence školy. Výchovní poradce také připravuje podmínky pro integraci žáků se zdravotním postižením ve škole, zajišťuje poradenské služby pro tyto žáky. Mimo jiné poskytuje pomoc pedagogickým pracovníkům v otázkách integrace, individuálních vzdělávacích plánů, práce s nadanými dětmi. V neposlední řadě shromažďuje odborné zprávy a informace o žácích v poradenské péči, vede písemné záznamy, které umožňují doložit rozsah a obsah činnosti výchovního poradce (Kendíková, Vosmik, 2013).

1.4.3 Etické zásady výchovního poradce

Etický přístup výchovního poradce ke klientovi tvoří dnes podstatný celek působení pedagogicko-psychologického poradenství ve škole. Výchovní poradce nemá k dispozici jiné nástroje poznání než metody, se kterými jedinec souhlasí a má k nim důvěru. Pokud žák nechce říct výchovnímu poradci určitou skutečnost, šance zjištění pravdy je minimální. Pokud žák nemá k poradci důvěru, neplní, co slíbil a nechce spolupracovat, poradce ho nemůže k ničemu nutit. Pro správnou činnost výchovního poradce je tedy klíčové získání důvěry, a aby byl jedinec otevřený a mluvil pravdu. Správný etický přístup k jedinci představuje podmínku, bez jejíhož naplnění nemůže výchovní poradce efektivně pracovat. Stupeň uplatnění etických principů souvisí s vývojem společnosti a s poznáním odborných disciplín. V dnešní době nelze užívat některé postupy a praktiky, které byly dříve běžné (např.: nesdělovat klientovi pravý stav věci, veškerá dokumentace byla důvěrná i před klientem), (Knotová, 2014).

Existuje několik obecných zásad a problémů. Výchovný poradce dbá důstojnosti klienta a neohrožuje jeho psychickou integritu. Jedná se především o to, že výchovný poradce neškodí. Rozhovory s jedincem provádí v soukromí a osobní otázky klade pouze s klientovým souhlasem. Není vhodné zabývat se problémy, které nesouvisí s řešením aktuálního problému. U dětí je vyloučeno klást intimní otázky bez souhlasu rodičů. Výchovný poradce chrání informace o svém klientovi. V případě, že jedinec naznačí, že má nějaký problém, který se týká povinnosti informovat orgány činné v trestním řízení, výchovný poradce v takové situaci poruší zásadu mlčenlivosti a musí tuto skutečnost nahlásit. Mlčenlivost nesmí platit ani v případě, že výchovný poradce získá od jedince informace o činu, který by mohl ohrozit jak jedince, tak okolí. Informace, které výchovný poradce získá v poradenském procesu, nesmí použít mimo něj bez souhlasu daného jedince. Je třeba umožnit klientovi přístup k veškerým dokumentům, které si o něm výchovný poradce vede. Důležité je, aby jedinec měl u sebe k dispozici zprávy, které pak výchovný poradce posílá do pedagogicko-psychologické poradny, lékaři a OSPOD (Mertin, Krejčová, 2013).

1.5 Spolupráce výchovného poradce s ostatními organizacemi

Jak uvádí Mertin, Krejčová (2013) mezi důležité subjekty, se kterými spolupracuje výchovný poradce, patří pedagogicko-psychologické poradny, které patří mezi školská poradenská zařízení. Poskytují služby pedagogicko-psychologického a speciálně pedagogického poradenství a pomoc při výchově a vzdělávání žáků.

Služby v PPP jsou poskytovány žákům, rodičům, školám a školským zařízením. Klientem se může stát dítě od 3 let do ukončení středního nebo vyššího odborného vzdělání. Poskytované služby probíhají ambulantně a bezplatně. Činnost může být skupinová nebo individuální. V některých případech dochází zaměstnanec PPP do školských zařízení (především na metodické schůzky s výchovnými poradci, učiteli, školním speciálním pedagogem, psychologem, které se týkají integrace žáků – takové návštěvy jsou dle vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních povinné). Pedagogicko-psychologické poradny napomáhají při rozvoji pedagogicko-psychologických kompetencí učitelů, lpí na činnostech v oblasti prevence rizikového chování u dětí a mládeže a na kariérovém poradenství. PPP provádějí celkovou diagnostiku zaměřenou na šetření školní zralosti,

na zjištění příčin poruch učení a chování a dalších problémů ve vývoji osobnosti, výchovy a vzdělávání dětí (Knotová, 2014).

Další subjekt, se kterým spolupracuje výchovný poradce, jsou speciálně pedagogická centra. Speciálně pedagogické centrum je zaměřeno na podporu klientů ve věku od tří do devatenácti let. Činnost SPC je vykonávána ambulantně na pracovišti centra, nebo v prostředí, kde klient žije, ve škole, při pobytu klienta ve speciální škole či zařízení. SPC poskytují odbornou metodickou pomoc učitelům, do jejichž třídy jsou žáci s postižením integrováni, pomáhají zajistit kompenzační a speciální pomůcky a zařízení potřebné pro výuku. Pracovní tým SPC je složen ze speciálního pedagoga, psychologa a sociálního pracovníka. Tým bývá doplněn o další odborníky podle druhu a stupně zdravotního postižení klientů (Vrtišková, 2009).

Mezi další spolupracující organizaci lze zařadit střediska výchovné péče. Střediska výchovné péče mají blízko k poradenským zařízením, svými službami, činnostmi nebo typem klientů. Klienty jsou děti, žáci a studenti s rizikem vzniku a vývoje poruch chování, výchovných problémů a sociálně negativních vlivů, u kterých není nařízená ústavní výchova. Služby jsou k dispozici také rodičům a školám. Služby jsou poskytovány dětem od tří let do ukončení přípravy na budoucí povolání. SVP poskytují poradenské, diagnostické, preventivně výchovné služby a vzdělávací a terapeutické činnosti (Mertin, Krejčová, 2013).

Úzce spolupracují s orgány sociálně-právní ochrany dětí, zdravotnickými zařízeními a dalšími orgány, které se podílejí na prevenci a řešení rizikového chování. SVP mají služby ambulantní, internátní (pobytové) a stacionární. Spolupráce s klienty je dlouhodobá, krátkodobá i příležitostná a individuální či skupinová. Typ a forma služby se volí v závislosti na intenzitě problému klientů (Procházka, 2014).

Úzkou spoluprací se všemi poskytovateli poradenských služeb ve školství plní OSPOD. Zajišťuje ochranu práv dítěte na příznivý vývoj, výchovu a obnovu narušených funkcí rodiny. Poskytuje sociálně-právní ochranu nezletilým dětem, pokud negativní vlivy přetrvávají delší dobu nebo jsou intenzivní natolik, že negativně ovlivňují vývoj dítěte. Vzhledem ke svému zaměření je pravidelná také spolupráce se soudy, školami a školskými poradenskými pracovišti. Na OSPOD se mohou obrátit o pomoc i rodiče, a to v případě, že potřebují pomoc při výchově a péči o děti. Žádat mohou i školy, když nezvládají zajistit potřebnou spolupráci s rodiči dětí při závažných výchovných problémech (Knotová, 2014).

1.6 Okruhy problémů řešené ve výchovném poradenství

Výchovný poradce se během své práce setkává s celou řadou žáků s různými problémy. U těchto žáků často dochází k přenosu jejich problému do agresivního chování, které by mohlo přejít do násilí. Je důležité odhalit pravou příčinu vysílaných signálů a definovat skutečný problém (často úzkost a nejistota). Žák by se měl setkávat s pozitivním přístupem a důvěrou. Tento přístup pomůže žákovi upravit vnímání sebe sama, které je často ovlivněno rodiči, učiteli nebo kamarády (Auger, Boucharlat, 2005).

Výchovný poradce ve škole zabezpečuje administrativní a metodickou část oblasti ve výchově a vzdělávání dětí se speciálně vzdělávacími potřebami. Mezi jeho činnosti patří především zprostředkování diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb, evidence zpráv z vyšetření žáků ve školských poradenských zařízeních a koordinace vzniku individuálních vzdělávacích plánů pro integrované žáky (Knotová, 2014).

1.6.1 Péče o žáky se specifickými poruchami učení

Jak uvádí (Krejčová et al., 2014) jsou specifické poruchy učení způsobeny nedostatky v centrální nervové soustavě a souvisejí s jazykovými nebo řečovými dovednostmi.

Do nejčastějších typů poruch chování řadíme např. agresivitu, záškoláctví, šikanu, podvody, atd. Jejich projevy přetrvávají celoživotně, ale věkem a zráním se mohou měnit. V současné době mezi nejčastější specifické poruchy chování patří šikana, která může mít psychickou i fyzickou podobu. Za šikanování lze považovat zlomyslné obtěžování. Ve většině případů je to opakované násilí mezi žáky. Jeden nebo více žáků si vyberou oběť a chovají se agresivně (Bártík, Miovský, 2010).

Příčinou takového chování může být nevhodná výchova v rodině, citový chlad okolí, touha po moci a nuda ve škole. K diagnostikování tohoto problému můžeme pozorovat varovné signály, jako je změna chování, smutek, stopy násilí na těle nebo nechce oběť chodit do školy, protože se bojí (Mertin, Krejčová, 2013).

Záškoláctví nastává ve chvíli, kdy žák záměrně zameškává školní vyučování. Záškoláctví je přestupek, kdy žák vědomě nechodí do školy. Lze ho zařadit do asociálního chování, které vyvolávají tři základní příčiny: negativní vztah ke škole, vliv rodinného prostředí a trávení volného času. Na žáka jsou kladeny vysoké požadavky

školních povinností, má strach z vyučujícího, nespravedlivého hodnocení nebo má strach ze šikany od spolužáků. K záškoláctví také často vede i nezáměr rodičů o dítě, špatná výchova nebo naopak přehnaná péče o dítě. Dítě má potom tendenci trávit volný čas jinak a nemít žádné povinnosti (Bártík, Miovský, 2010).

Děti často dělají podvody a jejich příčiny je důležité rozlišovat. Podvádění zaměřené proti vyučujícímu je žáky podporováno, a proto je nutné spolupracovat s celou třídou. Může se jednat o obrannou reakci na velké nároky, přísné hodnocení a na snahu vyhnout se selhání. Zde je důležité se zaměřit na vlastní obavu a snažit se ji zmírnit. Je pravděpodobné, že se sníží i výskyt podvodů. Stejný přístup je vhodný u podvodů způsobených zkratkovou reakcí dětí, které jsou úzkostné nebo mají nadměrný strach ze selhání. Podvádění může být zafixovaným způsobem jednání, které dítě považuje za vhodný nástroj a užívá jej. Jedná se o poruchu chování, kterou je nutné řešit výchovnými opatřeními (Jedlička, 2011).

Výchovný poradce u žáků s poruchami učení řeší takové problémy, které ovlivňují vzdělávací výsledky. Poruchy učení se dělí na specifické a nespecifické. Specifické poruchy učení jsou způsobeny geneticky, drobným poškozením nebo nezralostí. Poruchy učení jsou označovány pomocí předpony „dys-“. Předpona „dys-“ značí narušenou funkci. Nejznámější specifickou poruchou učení je dyslexie. Tento pojem je často používán jako celkové označení pro většinu SPU (Michalová, 2016).

Lze sem zařadit dyslexii. Jedná se o specifickou vývojovou poruchu čtení, při které má jedinec problémy s rozpoznáním a zapamatováním si jednotlivých písmen. Má problémy s rozlišováním písmen tvarově podobných, rychlostí čtení, správností čtení a s porozuměním čtenému textu (Slowík, 2007).

Mezi další specifickou poruchu patří dysgrafie. Jedná se o specifickou poruchu psaní. Postihuje jedince, který není schopný si osvojit úroveň psaní. Není schopen napodobit tvar písmen, písmo je neobratné, neuspořádané a těžkopádné. Písemný projev je pomalý a vyžaduje zvýšené úsilí (Fisher, Škoda, 2008).

Dyspraxie patří mezi specifické poruchy učení, které se projevují při náročných činnostech na pohybovou rychlost a koordinaci. Jedinec působí jako nešikovný, vyhýbá se daným úkolům. Příčinnou může být porucha, kdy se dítě nedokáže motoricky orientovat ve vlastním těle a nejistě určuje pravou a levou stranu (Krejčová et al., 2014).

Dyskalkulie je vzácnější porucha učení. Projevy jsou rozmanité, může se vyskytovat určitá návaznost dyskalkulie na narušenou sluchovou a zrakovou paměť nebo jako sekundární důsledek problému se čtením (Bartoňová, Vítková, 2007).

1.6.2 Výchova a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Jak uvádí Kaleja, Hampl (2013) vymezuje školský zákon 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání tři základní kategorie speciálně vzdělávacích potřeb dětí. Je to předškolní vzdělávání, základní a střední vzdělávání.

Dle Pipekové et al., (2010) se uvádí, že za žáka se speciálně vzdělávacími potřebami je považován ten žák, který má zdravotní postižení a to buď tělesné, zrakové, sluchové či mentální postižení, dále to může být žák s autismem či vadou řeči a také žáci se specifickými poruchami učení. Žák se speciálně vzdělávacími potřebami je i jedinec se zdravotním znevýhodněním. Vzdělávání těchto žáků probíhá ve školách určených pro žáky se speciálně vzdělávacími potřebami nebo dochází k integraci či inkluzi.

Je zde důležité zabezpečit administrativní a metodickou část této oblasti. Zprostředkovává zejména diagnostiku speciálních vzdělávacích potřeb, evidenci zpráv z vyšetření žáků ve školských poradenských zařízeních a koordinaci vzniku a plnění individuálních vzdělávacích plánů pro integrované žáky. Návrh na vyšetření daného žáka navrhuje ve většině případů třídní učitel vždy po konzultaci s rodiči, požádat o dané vyšetření může i sám rodič. Výchovný poradce ve školách koordinuje vznik individuálního vzdělávacího plánu pro integrované žáky. Úkolem je zajistit včasné vytvoření IVP se všemi potřebnými náležitostmi, které musí obsahovat. Je důležité, aby se na tvorbě a plnění IVP podíleli pod vedením třídního učitele všichni vyučující, kteří žáka učí, rodiče i žák samotný. Výchovný poradce může poskytnout metodickou pomoc učitelům při práci s těmito dětmi a pravidelně vyhodnocovat efektivitu plnění IVP. Vyhodnocení získávají z dotazníků, které vyplňují rodiče a z konzultace s třídním učitelem. Výsledky je možno použít při tvorbě IVP pro integrovaného žáka pro nový školní rok (Mertin, Krejčová, 2013).

Jak uvádí Michalík et al., (2015) mají žáci se speciálně vzdělávacími potřebami právo na vzdělávání, které odpovídá jeho potřebám a možnostem. Je nezbytné vytvořit

podmínky pro vzdělání. Žákovi je poskytnuta poradenská činnost a při hodnocení se přihlíží stupni znevýhodnění.

1.6.3 Řešení problémových situací ve školách

Důležitou roli hraje výchovný poradce při řešení závažných přestupků proti školnímu řádu. V okamžiku, kdy se žák dopustí přestupku, není efektivní řešit problém pouze kázeňským postihem. V rámci prevence žáků s rizikovým chováním je důležité projednat přestupek s rodiči. Učitel zajistí projednání s třídním učitelem, kterého se účastní výchovný poradce, rodiče a i sám žák. Z jednání je nutný zápis, který bude založený do dokumentace žáka. Výchovný poradce poskytuje konzultace žákům, rodičům i učitelům k problémům spojených s nekázní žáků a neplněním školních povinností. Výchovný poradce by měl při řešení závažných problémů spolupracovat s orgánem sociálně-právní ochrany dětí (Mertin, Krejčová, 2013).

Mezi rizikové skupiny patří ve škole především žáci s neprospěchem. Nedostatečný prospěch se negativně projevuje na chování žáků a mohou tím negativně ovlivnit chod třídy. U těchto žáků je nutné hledat příčiny neprospěchu. Výchovný poradce hledá řešení v případě, kdy je dlouhodobá absence, porucha učení nebo podprůměrný intelekt žáků. Jako účinné se ukázalo společné projednání daného problému za přítomnosti třídního učitele, rodičů a samotného žáka. Výsledkem je dohoda, v níž je napsáno, co je potřeba udělat proto, aby se prospěch žáka zlepšil. Výchovný poradce eviduje a zakládá dokumentaci žáka z jednání s rodiči. V případě, že je ve škole žák, který je mimořádně nadaný, může třídní učitel dát podnět k vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně. Musí to být projednáno s rodiči žáka, výchovný poradce vyšetření žáka zprostředkuje. Pokud školské poradenské zařízení na základě vyšetření doporučí vzdělávání podle IVP, výchovný poradce zajistí jeho vznik a plnění (Jedlička, 2011).

1.6.4 Vyhledávání dětí mimořádně nadaných

V dnešní době je důležité se zaměřit i na děti mimořádně nadané. Tuto oblast řeší vyhláška č. 27/ 2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Náplní výchovného poradce je také vyhledávání žáků, jejichž vývoj a vzdělávání vyžadují zvláštní pozornost a příprava návrhů na další péči o tyto žáky. Od

roku 2005 nastal v této oblasti veliký posun. V každém kraji působí jeden až dva psychologové PPP, krajsí koordinátoři péče o mimořádně nadané a zhruba stejná skupina speciálních pedagogů, koordinátorů péče o nadané, která byla vytvořena koncem roku 2009. Jejich prostřednictvím se informace z oblasti péče o nadané dostávají nejen do dalších poradenských zařízení, ale i do škol, určitě však nemohou nahradit standardní vzdělávání učitelů (Hříbková, 2009).

Výchovný poradce radí učitelům, jaké vhodné metody mají využít při práci s dětmi. Je zde důležitý zvláštní přístup k těmto žákům, aby bylo jejich nadání rozvíjeno. Pro nadané děti je látka probíraná ve škole často nudná, protože jim přijde jednoduchá, což děti vede k nekázní, proto musí výchovný poradce napomáhat k předcházení vzniku takových situací (Lacena, 2010).

Machů (2010) rozděluje nadání. Na náročně nadané dítě, které se vyznačuje tím, že je nadmíru sebevědomé a tvrdohlavé. Na výuce se nudí a dává to najevo tím, že ruší. Utajené nadané dítě, které je tiché, nesmělé a plaché. Svě nadání skrývá, protože nechce být vyčleněný z kolektivu. Mezi další typ patří nadaný „odpadlík“, jehož nadání není pochopeno ze strany kamarádů, rodičů a učitelů, což ho vede k rezignaci. Takový žák nespolupracuje, neplní domácí úkoly a má špatné známky. Tvořivé dítě, které stále experimentuje. Neumí se přizpůsobit školnímu řádu, chtělo by měnit pravidla. Má problémy s inteligenčními testy, protože v zadání hledá hlubší souvislosti.

K nadanému dítěti by se mělo přistupovat zvláštním způsobem a přizpůsobit mu obsah výuky. Pro rozvoj svého talentu potřebují dostávat podněty, které dosahují za hranici jejich maximálních možností a zkušeností. Proto se přistupuje k urychlení, obohacení a prohloubení učiva (Machů, 2010).

1.6.5 Kariérové poradenství

Jak je známo, pro většinu výchovných poradců je kariérové poradenství hlavní oblastí činností. Výchovní poradci zprostředkovávají informace spojené s podáváním přihlášek na střední školy. Zajišťují potřebné informace o možnostech vzdělávání po ukončení povinné školní docházky a o středních školách. Probíhá pouze v posledním ročníku ZŠ. Dále ve dnech stanovených pro konzultační hodiny poskytují individuální konzultace jak žákům, tak i jejich rodičům. Konzultace jsou zaměřené především na výběr vhodného typu školy. Rodičům a žákům nabízejí kritéria, podle nichž mohou

vybírat správnou střední školu dle možností a schopností žáka. Důležitou součástí práce výchovného poradce, je zjišťování zájmu žáků a vyhodnocování průběhu přijímacího řízení. Výchovní poradci zajišťují skupinové návštěvy žáků v Informačním poradenském středisku (Knotová, 2014).

Cílem kariérového poradenství je příprava na budoucí povolání. Jedná se o proces výběru budoucího povolání, kde výchovný poradce pracuje s informacemi o zájmech a dovednostech žáka (Lacena, 2010).

S poradenstvím souvisí profesní orientace žáka. Tento proces se vyvíjí v průběhu života. Začíná v dětství, kdy dítě přemýšlí nad tím, čím by chtělo v dospělosti být. Pokračuje v průběhu povinné školní docházky a poté přechodem do pracovního procesu. Jeho profesní orientaci se systematicky snaží ovlivňovat tyto procesy podle individuálních potřeb (Šefránková, 2007).

Kariérové poradenství si klade vysoké nároky na výchovného poradce z hlediska jeho informovanosti. Musí být dobře informován o středních školách a zúčastňuje se přehlídek o středních školách (Čáp et al., 2009).

2 Cíl práce a výzkumné otázky

Tato kapitola tvoří stanovení hlavních cílů bakalářské práce. Hlavním cílem je analýza postavení výchovných poradců na základních školách a kladené požadavky na výchovného poradce ze strany ředitelů

- Cíl 1: Popsat pracovní náplň výchovných poradců na vybraných školách.
- Cíl 2: Zmapovat nejčastější problémy, které výchovný poradce na školách řeší.
- Cíl 3: Zjistit požadavky ředitele školy na osobnost výchovného poradce.
- Cíl 4: Odkrýt povědomí rodičů o možnosti využití výchovného poradenství.

Pro získání hlavního cíle bakalářské práce bylo stanoveno několik výzkumných otázek.

- VO1. Jakým činnostem se věnují výchovní poradci na základních školách?
- VO2. Jaká je pracovní náplň výchovného poradce?
- VO3. Jaké je podvědomí rodičů o výchovném poradenství na škole, kterou navštěvuje jejich potomek?
- VO4. Jak výchovný poradce spolupracuje s ředitelem školy?

3 Metodika

Na základě výzkumného šetření v této bakalářské práci byla využita kvalitativní metoda. Nejčastější kvalitativní metodou je rozhovor, kde je důležité správné zvolení a podání výzkumných otázek. Existuje řada několika rozhovorů, které se dají použít pro dosažení cílových dat. Jedná se o strukturovaný, polostrukturovaný a nestrukturovaný rozhovor (Švaříček, Šed'ová, 2014). Kvalitativní výzkum je založený na datech, která výzkumník získává z odpovědí vybraného respondenta na cílené otázky. Rozhovor se odehrává v respondentově přirozeném prostředí. Metoda polostrukturovaného rozhovoru je časová nenáročnost pro získání dat (Hendl, 2016).

Kvalitativní přístup je založen na několika principech, a to na principu jedinečnosti, neopakovatelnosti, kontextuálnosti, procesuálnosti, dynamiky a reflexnosti. Kvalitativní výzkum využívá pro sběr dat rozhovor a analýza dat musí být prováděna takovým způsobem, aby vedla k hledání vztahů mezi daty a k seskupování kategorií v logické celky (Švaříček, Šed'ová, 2014).

Pro výzkumné šetření této bakalářské práce byla vybrána forma polostrukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami. Výzkumné šetření bude prováděno s výchovnými poradci, řediteli škol a s rodiči, jejichž děti navštěvují základní školu. Výchovným poradcům byly položeny otázky k získání hlavního cíle bakalářské práce. U ředitelů docházelo ke zjištění hlavních požadavků na výchovného poradce. Dotazovaní rodiče odpovídali na povědomí o výchovném poradenství na škole, kterou navštěvuje jejich potomek.

3.1 Průběh výzkumu

Během roku 2016 až 2017 bylo osloveno 20 základních škol pro výzkumné šetření. Na 10 základních školách došlo k odmítnutí ze strany vedení škol. Výzkumné šetření bylo provedeno se 4 řediteli a 6 výchovnými poradci ze základních škol. Také byli osloveni rodiče dětí, které navštěvují druhý stupeň základní školy. Tito respondenti chtěli být zachováni v anonymitě. Záznam odpovědí byl nahráván na diktafon a následně přepsán do elektronické podoby. Audio záznam nebude poskytnut nikomu jinému než samotnému výzkumníkovi na přání všech dotazovaných. U přepisů těchto rozhovorů používáme anonymní označení a to VP, Ř a R.

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Pro výzkumné šetření bylo vybráno několik výchovných poradců základních škol. Výchovní poradci, kteří se podíleli na rozhovoru, jsou označeni zkratkami VP1- VP6. Všichni si přáli, aby rozhovor byl prováděn anonymně. VP 1 je muž, má 20 let praxi a vystudoval vysokou školu. VP2 je výchovná poradkyně, která je v praxi 21 let, vystudovala magisterské studium a k tomu výchovné poradenství. VP 3 je výchovným poradcem 6. rokem a má vystudované výchovné poradenství a magisterské studium. VP 4 je v praxi 4 roky a nyní si dodělává výchovné poradenství. VP5 je výchovným poradcem na gymnáziu 15. rokem a má vystudované magisterské studium. VP 6 je v praxi výchovné poradkyně 10. rokem a má vysokoškolské vzdělání. Pro realizaci rozhovoru bylo položeno 12 otevřených otázek, na které výchovní poradci odpovídali. Dále do výzkumného šetření byli zařazeni ředitelé základních škol. Pro lepší orientaci jsem je označila jako Ř 1-4. Ř 1 byla žena, v praxi je již 6. rokem. Na jejich základní škole mají výchovného poradce a poradenský systém. Ř 2 je na škole víc než 20 let. Výchovného poradce vybíral dle požadavků, které výchovný poradce musí splňovat. Ř 3 je muž již 10 let v praxi. Ř 4 je ředitelkou na základní škole 8 let. Mnoho let zastávala i funkci výchovné poradkyně.

Ve výzkumném šetření budou prováděny rozhovory s rodiči dětí, které navštěvují základní školu. Bylo osloveno 5 rodičů, kterým byly položeny 4 otázky na téma povědomí rodičů o výchovném poradenství, zdali jejich dítě navštívilo výchovného poradce, případně z jakého důvodu.

Tabulka 1 – Identifikace výchovných poradců na ZŠ

Respondent	Pohlaví	Délka praxe	Působnost na ZŠ
VP 1	Muž	15 let	VP + učitel ČJ
VP 2	Žena	21 let	VP + třídní učitel
VP 3	Muž	6 let	VP + školní psycholog
VP 4	Žena	4 roky	VP + třídní učitel
VP 5	Muž	15 let	VP + třídní učitel
VP 6	Žena	12 let	VP + preventista

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 2 – Identifikace ředitelů na ZŠ

Respondent	Pohlaví	Délka praxe	Věk
Ř 1	žena	6	38
Ř 2	muž	20	57
Ř 3	muž	10	40
Ř 4	žena	8	45

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 3 – Identifikace rodičů, jejichž dítě navštěvuje základní školu

Respondent	Potomek navštěvuje ZŠ
R 1	9. ročník
R 2	9. ročník
R3	5. ročník
R4	6. ročník
R5	7. ročník

Zdroj: vlastní výzkum

4 Výsledky výzkumného šetření

4.1 Činnosti výchovného poradce

Kategorie číslo 1 je nazvána **Pracovní náplň výchovného poradce**. Pro zjištění pracovní náplně byla respondentům položena konkrétní otázka, na kterou ve většině případů odpovídali stejně. Do hlavní pracovní náplně výchovného poradce lze zařadit kariérové poradenství, z 6 dotazovaných výchovných poradců ji do své pracovní náplně zařadili všichni. VP1 přidal „*Mimo kariérové poradenství se také řeší kázeňské problémy. Moje pracovní náplň je práce s žáky se speciálně vzdělávacími potřebami. Také kariérové poradenství a výchovné problémy.*“ (VP1). VP 3 odpovídá, že mimo kariérové poradenství je „*k dispozici žákům a jejich zákonným zástupcům, v neposlední řadě svým kolegům a nadřízeným*“ (VP3). Další dotazovaná mimo kariérové poradenství také řeší SPU „*hlavně se starám o děti, které mají nějaké specifické poruchy učení a výchovné problémy*“ (VP4). VP5 se zabývá hlavně kariérovým poradenstvím, „*dále se zabývám řešením kázeňských problémů a komunikací s pedagogicko-psychologickou poradnou*“ (VP5). Poslední výchovná poradkyně uvedla také kariérové poradenství za hlavní složku. „*Také pomáhám s vyhledáváním odborného centra podle daného problému dítěte*“ (VP6).

Tabulka 4 – Pracovní náplň výchovných poradců

Pracovní náplň	Respondent
Kariérové poradenství	VP1,VP2,VP3,VP4,VP5, VP6
Specifické poruchy učení	VP3, VP4
Kázeňské problémy	VP1, VP2, VP3,VP5
Speciálně vzdělávací potřeby	VP2
Spolupráce s ostatními organizacemi	VP5

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka číslo 4 ukazuje, že výchovní poradci se hlavně věnují kariérovému poradenství a kázeňským problémům.

Kategorie číslo 2 je nazvána **Požadavky na výchovného poradce**. Na kvalifikační požadavky odpovídali respondenti stejně. Je zde důležité mít specializaci na výchovné poradenství (viz kapitola 1.4.2 *Kvalifikační předpoklady*). Šest dotazovaných výchovných poradců považuje za nejdůležitější osobnostní profil člověka na pozici výchovného poradce hlavně empatii. Další osobnostní požadavky se v odpovědích lišily. První dotazovaný odpověděl „na osobnostní požadavky bych zařadil určité znalost dané problematiky, empatii, umět naslouchat a komunikovat“ (VP1). VP 2 má vystudované vysokoškolské studium, takže splňuje kvalifikační předpoklady na výchovné poradenství. Za osobnostní předpoklady považuje „pečlivost, důslednost, spolehlivost a empatii“ (VP2). Výchovný poradce také splňuje kvalifikační požadavky, u osobnostních požadavků si myslí, že „by bylo dobré, kdyby VP byl na škole učitelem, tím by znal klima, žáky a zákonné zástupce“ (VP3). Výchovná poradkyně odpovídala stručně a jasně. Je pro ni důležité dokončené studium na vysoké škole. Nejdůležitější v této sféře výchovného poradenství „je hlavně komunikace jak s rodiči, tak s dětmi, jak umět pomoci, když se na mě dítě obrátí s nějakým problémem“ (VP4). Výchovný poradce 5 je na víceletém gymnáziu již 15 let a má vystudované magisterské studium. Za důležité osobnostní požadavky považuje „rozhodně empatie a umět komunikovat jak s kantory, tak s dětmi“ (VP5). Poslední dotazovaná výchovná poradkyně odpovídala stejně jako všichni výchovní poradci. Velmi důležité je studium v oboru výchovný poradce. Do osobnostních požadavků by zařadila „tak je to určitě empatie, umět si poradit s dětmi. Důležitá je také komunikace“ (VP6).

Tabulka 5 – Požadavky na výchovného poradce

Požadavky	Respondent
Kvalifikační	VP1,VP2.VP3.VP4,VP5,VP6
Empatie	VP1,VP2.VP3.VP4,VP5,VP6
Komunikace	VP4,VP5
Znát školní klima	VP3

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 5 dokazuje, že nejdůležitějším osobnostním předpokladem pro práci ve výchovném poradenství je, aby výchovný poradce byl empatický a uměl komunikovat s lidmi.

Kategorie číslo 3 jsou **Bariéry ve výchovném poradenství**. Za nejčastější úskalí VP 1 považuje „*nespolupráci ze strany rodičů. Je důležité, aby si uvědomili, že škola není ústav, který má vychovávat*“ (VP1). VP 2 řeší problémy s chováním pouze v případech, že přesahují určité meze, které jsou ještě přípustné. Také vidí problém na straně rodičů „*kteří mají pocit, že za všemi potížemi jejich potomka je škola či některý z učitelů*“ (VP2). VP 3 vidí jako bariéru integraci „*osobně proti integraci nic nemám, ale jsem proti integraci žáků s mentálním postižením do běžného proudu ZŠ*“ (VP3). VP 4 je v praxi teprve čtvrtým rokem. „*Za největší úskalí považuje přibývající administrativu*“ (VP4). VP 5 vidí jako úskalí „*stále častěji se setkávám se záškoláctvím, které je u dnešních dětí velmi populární*“ (VP5). VP 6 řeší mnoho problémů a bariér. Nejčastěji se však setkává s neochotou spolupracovat „*setkávám se s nechutí ke školní práci a škole jako takové*“.

Tabulka 6 – Bariéry výchovného poradenství

Bariéry	Respondent
Nespolupráce ze strany rodičů	VP1, VP2, VP6
Integrace	VP3
Příliš mnoho administrativy	VP4
Záškoláctví	VP5

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 6 dokládá, že nejčastější bariérou ve výchovném poradenství je špatná spolupráce ze strany rodičů a špatná komunikace.

Kategorie číslo 4 je nazvána **Způsoby řešení problémů**.

Tato kategorie se zabývá tím, jaké způsoby řešení využívá výchovný poradce při problémech, které nastanou. Z této kategorie je patrné, že většina výchovných poradců jako hlavní metodu využívá metodu rozhovoru. Toto tvrzení dokládá několik různých odpovědí.

„Pro způsoby řešení využívám metodu osobního pohovoru. Záleží na dané situaci, s čím daný žák přijde“ (VP2).

Jeden výchovný poradce odpověděl *„Především využívám výchovné komise, které jsou většinou na žádost třídních učitelů, ty svolávám a vedu. Dále se snažím, aby byli přítomni zástupci OSPODU a MÚ – odd. dětí a mládeže (VP3).*

Tabulka 7 – Metody pro řešení problémů

Metody	Respondent
Rozhovor	VP1,VP2,VP4,VP5,VP6
Domluva	VP1
Dotazník	VP2
Řešení s rodiči	VP4,VP5

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 7 ukazuje, že se mezi výchovnými poradci při řešení problému nejčastěji používá metoda rozhovoru.

Kategorie číslo 5 se nazývá **Spolupráce s ostatními orgány**.

Zajímalo nás, za jakých situací spolupracuje výchovný poradce s ostatními orgány. Nejčastěji spolupracují v případě, že dítě nechodí do školy nebo je šikanováno. Takto odpověděli 4 výchovní poradci.

Jiný výchovný poradce odpověděl *„Jinak nejčastěji spolupracujeme s pedagogicko-psychologickou poradnou, to se týká zejména výchovných problémů a specifických poruch učení, což je nečastější“ (VP5).*

Výchovní poradci konstatují, že v dnešní době problémů, které se musí, řešit více do hloubky přibývá. VP 3 odpovídá *„v dnešní době, kdy narůstají problémy mezi žáky je tato složka, kdy se můžeme obrátit na pomoc druhých velmi důležitá“ (VP3)*

Tabulka 8 – Spolupráce s ostatními orgány

Nejčastější problémy	Respondent
Šikana	VP1,VP4,VP6
Absence docházky	VP1,VP2,VP4,VP6
Krádeže	VP1,VP3
Záškoláctví	VP1,VP3
Drogy	VP1,VP3
Výchovné problémy	VP3,VP5

Zdroj: vlastní výzkum

Jak uvádí tabulka 8 lze pozorovat fakt, že výchovný poradce se na ostatní organizace obrací v případě, že dítě nechodí do školy anebo je dítě vystaveno šikaně. V menší míře jsou to také výchovné problémy od záškoláctví po krádeže.

4.2 Povědomí rodičů o výchovném poradenství

Kategorie 1 je **Zjištění povědomí o výchovném poradenství na základní škole.** V této kategorii bude zjišťováno povědomí rodičů o výchovném poradenství. Z odpovědí respondentů lze soudit, že o výchovném poradenství na základní škole ví. Ve všech případech se rodiče domnívají, že by jejich děti v případě problému navštívili výchovného poradce. Nejčastějším důvodem návštěvy výchovného poradce byla u žáků devátých ročníků pomoc s vyplněním přihlášky na střední školu. Dalším důvodem návštěvy byla šikana žáka ze strany spolužáků.

R 2. „*O této službě vím, ale nemyslím si, že můj syn potřebuje pomoc od výchovného poradce, žádné problémy nemá*“.

R 3 o této službě ví. „*Vzhledem k tomu, že můj syn je na prvním stupni základní školy, žádný problém u něj zatím nenastal, takže výchovného poradce nepotřeboval*“.

R 4, jehož dítě navštěvuje základní školu a nastal zde problém, který byl řešen výchovným poradcem. „*Náš syn má ADHD a byl terčem šikany*“. Rodiče se to snažili řešit s třídní učitelkou, ale bylo to bez výsledku. „*Poté náš syn navštívil výchovného poradce a vše se později vyřešilo*“.

U R 5 položená otázka, zdali dítě navštívilo výchovného poradce. „*Můj syn měl nějaké problémy, takže se návštěvě výchovného poradce nevyhnul*“.

Tabulka 9 – Povědomí o výchovném poradenství

Povědomí o výchovném poradenství	Respondent
Povědomí o výchovném poradenství	R1,R2,R3,R4, R5
Navštívil VP	R1,,R4, R5
Nepotřebuje pomoc VP	R2, R3

Zdroj vlastní výzkum

Tabulka 9 dokazuje, že informovanost na straně rodičů je dostatečná. Každá škola má výchovného poradce, který je připraven pomoci, když to rodič, žák či učitel potřebují.

Kategorie 2 je: **Z jakého důvodu Vaše dítě navštívilo výchovného poradce.** V této kategorii se zjišťovalo, z jakého důvodu žák navštívil výchovného poradce. Ve dvou případech bylo zjištěno, že dítě je žákem devátého ročníku, pomoc tedy potřebovalo s vyplněním přihlášky na střední školu. V jednom případě bylo dítě šikanováno ze strany spolužáků a muselo být přeloženo na jinou školu. „*Náš syn byl na minulé škole šikanován. Proto jsme volili přestup na speciální školu, kde teď všechno zvládá bez problémů*“. V posledním případě žák navštívil výchovného poradce z důvodu, že nastal problém mezi ním a učitelem matematiky.

Tabulka 10 – Nejčastější důvod, proč dítě navštíví výchovného poradce

Nejčastější důvody	Respondent
Volba povolání	R1, R2
Šikana	R3
Osobní problémy	R4, R5

Zdroj vlastní výzkum

Lze říci, že děti výchovného poradce navštěvují v případě volby povolání, ale také v případě, že mají nějaké osobní problémy, se kterými už musejí vyhledat odbornou pomoc a tyto problémy řešit.

4.3 Ředitelé základních škol

K získání hlavního cíle, jaké požadavky klade ředitel školy na pozici výchovného poradce, byly stanoveny 4 otázky.

Kategorie 1 **Požadavky kladené ředitelem na výchovného poradce.** Kvalifikační požadavky jsou stanoveny zákonem, tedy studium výchovného poradenství. Tyto požadavky splňují výchovní poradci na základních školách. Z odpovědí na otázku, dle jakých požadavků vybírali ředitelé základních škol své výchovné poradce, vyplynula tato fakta. Ř 1 si vybral výchovného poradce „za mě je to jednoznačně ten, který má vztah k dětem a je komunikativní“ (Ř 1). Dle Ř 2 je důležité „aby výchovný poradce měl zájem o danou problematiku, byl iniciativní a měl předpoklady pro tuto práci“ (Ř 2). Ř 3 si výchovného poradce vybral sám dle jeho předpokladů „je to velice empatický člověk, učil na druhém stupni všechny ročníky, takže ty děti zná“ (Ř 3). Stejná otázka byla položena i Ř 4, dle kterého je velmi důležité, aby výchovný poradce znal klima školy „Výchovný poradce musí být osobnost, musí umět komunikovat, byt pozorný a umět dětem naslouchat“.

Tabulka 11 – Požadavky na výchovného poradce

Požadavky na výchovného poradce	Respondent
Vztah k dětem	Ř2, Ř4
Komunikace	Ř1, Ř4
Empatie	Ř1, Ř2, Ř3, Ř4
Znát klima školy	Ř2, Ř3

Zdroj: vlastní výzkum

Z této tabulky lze zjistit, že základními požadavky na výchovného poradce jsou empatie a umění komunikovat.

Kategorie 2 **V jakých případech se na vás obrací sám výchovný poradce.** Ve druhé otázce se zjišťovalo, v jakých případech se na ředitele školy obrací sám výchovný poradce. „*Výchovný poradce se na mě obrací vždy v případě nějakého problému, jehož řešení probíhá i s jinými poradenskými zařízeními*“ v této odpovědi se shodli (Ř 2, Ř 4). Mnohdy přijde výchovný „*poradce s prosbou o pomoc s administrativou, kterou výchovné poradenství vyžaduje*“ více a více (Ř 3). Také „*společně řešíme výběr středních škol, výběr povolání. Děláme besedy pro deváté ročníky v rámci budoucího povolání*“ (Ř 1).

Tabulka 12 – Nejčastější případy

V jakých případech se na Vás obrací VP	Respondent
Administrativa	Ř3, Ř2
Volba povolání	Ř1, Ř 2, Ř4
Problémy s rodinou	Ř1, Ř4
Výchovné problémy – šikana	Ř1, Ř2

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 12 ukazuje, že výchovný poradce se nejčastěji na svého ředitele obrací v případě volby povolání žáků.

Kategorie 3 **Máte na škole i jiné poradenské služby.** Pro rozšíření informací o poradenském systému na základních školách byla položena otázka, zdali mají na základních školách i jiné poradenské služby mimo výchovné poradenství. V případě Ř 1, 2 mají na škole asistenty pedagogů. Ř 3 „*ano na naší škole máme pedagogickou poradnu*“. Na škole 4 mají i metodika prevence a školního speciálního pedagoga. Cílem této otázky bylo zjištění, jaké služby základní školy poskytují.

Tabulka 13 – Ostatní poskytované služby

Poskytované služby	Respondent
Školní speciální pedagog	Ř1, Ř2, Ř3, Ř4
Asistenti pedagoga	Ř1, Ř2
Školní psycholog	Ř1, Ř2
Pedagogicko-psychologická poradna	Ř2, Ř3
Metodik prevence	Ř3, Ř4

Zdroj: vlastní výzkum

Dle Tabulky 13 lze konstatovat, že na základních školách mimo výchovné poradenství mají i jiné služby. Nejčastěji je to školní speciální pedagog.

5 Diskuze

V této části bakalářské práce jsou shrnuty získané výsledky, které byly na základě výzkumného šetření získané na základních školách od výchovných poradců a ředitelů škol a v rodinném prostředí od rodičů dětí, které navštěvují základní školu. Získané výsledky budou dány do souvislosti s teoretickou částí práce.

Z hlediska objektivity výzkumného šetření bylo nutné se zajímat o danou problematiku v souvislosti s dostupnou literaturou, o kterou se výchovné poradenství v systému základního školství opírá. Výchovné poradenství je velmi zajímavé a složité a zahrnuje vše, co se kolem dětí a žáků základních škol děje. Výchovné poradenství je nezbytnou složkou školského systému z důvodu narůstajících výchovných problémů dnešních dětí. Výchovný poradce nemusí být jenom pracovník školy. Může také navázat hlubší vztahy s žáky, a tím získat jejich důvěru.

Na základě stanovených cílů práce byl zvolen kvalitativní výzkum, prováděný formou polostrukturovaného rozhovoru, který byl realizován s výchovnými poradci, řediteli škol a s rodiči žáků. Po kontaktování respondentů (ředitelů základních škol) bylo jejich odmítnutí vysvětlováno časovými důvody. Posléze byl počet respondentů upraven na 4 ředitele základních škol, 6 výchovných poradců a 5 rodičů.

Hlavním cílem bylo zjištění pracovní náplně výchovného poradce, zjištění požadavků ředitelů škol na výchovného poradce a odkrytí povědomí rodičů o možnosti využití výchovného poradenství. Na základě takto stanovených cílů byly sestaveny 4 výzkumné otázky. Jako první byla položena výzkumná otázka „Jaká je pracovní náplň výchovného poradce“? Bylo zapotřebí nejprve získat teoretické základy dané problematiky. Na základě výzkumného šetření bylo zjištěno, že na každé základní škole je výchovný poradce.

V tabulce 1 si můžeme povšimnout, že výzkumného šetření se zúčastnili 3 muži z řad výchovných poradců a 3 ženy, výchovné poradkyně, s různou délkou praxe, která se pohybovala v rozmezí 4 až 21 let. V tabulce 2 lze vidět, že výzkumné šetření bylo prováděno se čtyřmi řediteli základních škol s dlouholetou praxí, která se pohybovala od 6 do 20 let. Z tabulky 3 lze vyčíst, že výzkum byl převážně prováděn s rodiči, kteří mají dítě na druhém stupni základní školy.

Jak uvádí Vališová (2011) je pro tuto službu nezbytně nutné, aby výchovný poradce byl empatický. Ve výzkumném šetření se ukázalo, že odpovědi respondentů se shodují s tímto tvrzením, ke kterému se také přikláníme. V tabulce číslo 5 můžeme

nalézt, jaké jsou nejdůležitější požadavky na výchovného poradce. Všichni respondenti se shodli, že nejdůležitější je kvalifikace, o kterou se opírá zákon o pedagogických pracovnících č. 563/2004Sb., ve znění pozdějších předpisů. Jako nejdůležitější předpoklad vidí výchovní poradci empatii, v této odpovědi se shodují všichni dotazovaní. Při práci s dětmi jsou nutné osobnostní předpoklady výchovného poradce, které mu umožní pochopit dítě a brát ho jako osobnost. Mezi nezbytné dovednosti lze zařadit i komunikační schopnosti. Toto tvrzení dokládají odpovědi výchovných poradců, kteří odpovídají slovy nejdůležitější je „*komunikace jak s rodiči, tak s dětmi*“. Komunikace je výchovnými poradci pokládána za největší úskalí své práce ve výchovném poradenství. Je velmi důležité věnovat se této tématice, protože si myslíme, že výchovný poradce může být i „kamarádem“, který poradí a pomůže, když je žák v nesnázích.

Jakým činnostem se věnují výchovní poradci na základních školách? Jaké je povědomí rodičů o výchovném poradenství na škole, kterou navštěvuje jejich potomek? Jak výchovný poradce spolupracuje s ředitelem školy?

Výzkumné šetření bylo prováděno na půdě základních škol jak s výchovnými poradci, tak s řediteli škol. Dále byli osloveni rodiče dětí, které navštěvují základní školu.

Na základě výpovědí respondentů bylo zjištěno, že hlavní pracovní náplní výchovného poradce je kariérové poradenství, kterému se dostatečně věnují. Jak ve své knize uvádí Knotová (2014), výchovní poradci jsou zprostředkovatelé informací spojených s podáním přihlášek na střední školy, popřípadě poskytují potřebné informace o možnostech vzdělání po ukončení povinné školní docházky.

Výpovědi respondentů jsou shromážděny v tabulce číslo 4. Kariérové poradenství odpověděli všichni dotazovaní výchovní poradci. Dle Knotové (2014) se výchovní poradci ve škole zabývají administrativní a metodickou pomocí ve výchově a vzdělávání dětí se speciálně vzdělávacími potřebami. VP 4 v rozhovoru zmínil, že: „*za největší úskalí považuje přibývající administrativu*“.

Tabulka číslo 4 dokládá, že výchovní poradci řeší kázeňské problémy, toto tvrzení dokládají slovy „*poskytují poradenskou činnost na té nejnižší úrovni, to znamená řešení kázeňských problémů*“. Výchovní poradci tyto problémy nejčastěji řeší prostřednictvím rozhovoru, tento fakt lze vidět v tabulce číslo 7. Toto tvrzení se taktéž shoduje s názorem od Mertina a Krejčové (2013), kteří tvrdí, že výchovný poradce poskytuje

konzultace žákům, rodičům i učitelům v případě problémů spojených s nekázní žáků a neplněním školních povinností.

Dále Mertin a Krejčová (2013) uvádí, že je důležité v rámci prevence žáka s rizikovým chováním vše projednávat s rodiči. Avšak z výzkumného šetření, které můžeme nalézt v tabulce číslo 6, vyplývá, že největší bariérou výchovného poradenství je nespolupráce ze strany rodičů. Tuto problematiku zmínili 3 výchovní poradci, kteří to komentovali slovy: „škola není ústav, který má vychovávat“; „za všemi potížemi jejich potomka je škola či některý z učitelů“. Dle našeho názoru přibývá bariér ve výchovném poradenství z důvodu narůstajících problémů mezi žáky základních škol. Jako největší bariéru shledáváme v komunikaci, kterou zmínili i výchovní poradci.

Další činností výchovného poradce je spolupráce s ostatními orgány při řešení problémových situacích. Ve výzkumném šetření bylo z odpovědí respondentů zjištěno, že nejčastěji výchovní poradci řeší problémy s ostatními orgány v případě absence docházky. V tomto případě vyhledávají pomoc 4 výchovní poradci. Jiný výchovný poradce odpovídá slovy: „Jinak nejčastěji spolupracujeme s pedagogickou psychologickou poradnou. To se týká zejména výchovných problémů a specifických poruch učení, což je nečastější“. Toto tvrzení dokládají Mertin, Krejčová (2013), kteří uvádí, že mezi důležité spolupracující organizace, se kterými spolupracuje výchovný poradce, patří hlavně pedagogicko-psychologické poradny.

Na základě těchto odpovědí ve výzkumném šetření výchovní poradci konstatují, že spolupracující organizace jsou nedílnou součástí výchovného poradenství z důvodu narůstajících problémů, které se řeší na základních školách. Toto tvrzení dokládají výchovní poradci slovy „v dnešní době, kdy narůstají problémy mezi žáky je tato složka, kdy se můžeme obrátit na pomoc druhých velmi důležitá“.

Dle stanovené výzkumné otázky byli pro výzkumné šetření osloveni rodiče dětí, kteří navštěvují základní školu. Z tabulky číslo 3 lze vyčíst, že pro výzkumné šetření byli vybráni rodiče dětí, kteří ve čtyřech případech navštěvují druhý stupeň základní školy. Očekávali jsme, že rodiče mají povědomí o výchovném poradenství. Z pěti dotazovaných rodičů mají všichni přehled o výchovném poradci na základní škole, kterou navštěvuje jejich potomek. Tento fakt lze doložit tabulkou číslo 9 v případě R2, který odpovídá „O této službě vím, ale nemyslím si, že můj syn potřebuje pomoc od výchovného poradce, žádné problémy nemá“. Na základě námi oslovených respondentů lze říci, že rodiče o výchovném poradenství mají dostatečné informace.

Na základě poznatku, že rodiče ví, zdali jejich dítě navštívilo z nějakého důvodu výchovného poradce, jim byla položena otázka, z jakého důvodu ho navštívilo. Tabulka číslo 10 dokládá fakt, že nejčastějším důvodem návštěvy výchovného poradce ze strany žáků je volba povolání a výběr střední školy. Lacena (2010), uvádí, že příprava na budoucí povolání je proces, při kterém výchovný poradce pracuje s informacemi, které o daném žákovi má. V případě R4 a R5 jsou to osobní problémy, které komentují slovy „*u našeho syna nastaly osobní problémy s učitelem matematiky*“ R4 zmínil jako problém „*náš syn byl na minulém škole šikanován. Proto jsme volili přestup na speciální školu, kde teď všechno zvládá bez problémů*“.

Ve výzkumném šetření bylo zjištěno, že povědomí rodičů o výchovném poradenství na základních školách je dostatečné. Podle odpovědí rodičů si myslíme, že výchovné poradenství je nezbytnou složkou ve školském systému, a že v případě problémů dítě navštíví výchovného poradce, toto tvrzení hodnotíme kladně a věříme, že rodiče budou i nadále dostatečně o výchovném poradenství informováni.

Dle další stanovené výzkumné otázky bylo výzkumné šetření prováděno s řediteli základních škol. K tomuto šetření bylo osloveno několik základních škol, avšak ze šesti základních škol přišlo odmítnutí ze strany vedení školy. V tabulce číslo 2 lze vidět, že rozhovory byly provedeny se dvěma ředitelkami základních škol se šestiletou a osmiletou praxí a ve dvou případech rozhovory poskytli ředitelé s desetiletou a dvacetiletou praxí ve školství.

Jak uvádí Brožová (2010) je výchovné poradenství hlavní subjekt na základní škole, když má žák, rodič nebo učitel nějaký problém. Za poskytování výchovného poradenství je zodpovědný ředitel školy. Na základě tohoto tvrzení byla ředitelům položena otázka: „*Jaká kritéria pokládají za důležitá k volbě výchovného poradce?*“. Dle Ř1, Ř2, Ř3, Ř4 je to hlavně empatie a umění komunikovat. Toto tvrzení dokládá Ř4, že „*Výchovný poradce musí být osobnost, musí umět komunikovat, být pozorný a umět dětem naslouchat*“.

Na základě těchto odpovědí si myslíme, že výchovní poradci jsou hlavním pilířem základních škol v poskytování poradenských služeb. Výchovní poradci vidí jako největší úskalí své práce ve výchovném poradenství špatnou komunikaci ze strany rodičů a také žáků. Ředitelé se v tomto shodují s výchovnými poradci. Aby se problém, který u dítěte nastane, mohl řešit, je zde velice důležitá právě komunikace ze strany dítěte. Děti jsou otevřené, a když už si najdou cestu k výchovnému poradci, je to základ

úspěchu. V tomto případě je nezbytně nutné, aby výchovní poradci vyhodnotili a našli nejlepší metodu, jak problém, který nastal, vyřešit. S tímto tvrzením se shoduje Knotová (2014), která uvádí, že pro správnou činnost výchovního poradce je získání důvěry, aby jedinec byl otevřený.

Výchovní poradci vidí jako nejúčinnější metodu pro řešení problémů formu rozhovoru. Výchovní poradce dítě vyslechne a poté společně najdou řešení. V některých případech výchovní poradce musí kontaktovat také rodiče žáka a způsob řešení vyhodnotit společně s rodiči. Mnohdy, ale dochází k problémům, že rodiče si myslí, že chyba není na straně dítěte, ale na straně školy.

Výchovní poradce se nejčastěji obrací na ředitele v případě volby povolání žáků, tento fakt dokládá tabulka číslo 12. Ř 1 v rozhovoru ještě zmínil „*Výchovní poradce se na mě obrací vždy v případě nějakého problému, jehož řešení se řeší i s jinými poradenskými zařízeními*“. Touto oblastí se zabývala i Vališová, Kasíková (2011), které zastávají názor, že základním pilířem školy je ředitel, který zodpovídá za všechno, co se ve třídách a v prostorách školy děje. Je zodpovědný za rozvoj kompetencí učitelů, zejména psychologických a speciálně pedagogických poznatků, dovedností a jejich uplatnění v činnosti školy.

Na základě výzkumného šetření bylo zjištěno, že většina výchovních poradců je i třídními učiteli nebo učí na druhém stupni. Bendl et al., (2016) uvádí, že třídní učitel je dalším subjektem, který významně ovlivňuje chod třídy. S pracovníky školy průběžně komunikuje o žácích, kteří vyžadují zvýšenou péči. Zprostředkovává spolupráci s rodiči a školním poradenským pracovištěm.

Dále bylo zjišťováno, zdali mají na základních školách i jiné poradenské služby. Na základě odpovědí ředitelů bylo zjištěno, že mimo výchovního poradce mají i školního speciálního pedagoga. Tento fakt dokládá odpověď Ř1 „*Na naší škole máme i školního speciálního pedagoga*“. S tímto tvrzením se shoduje Kucharská (2013), která uvádí, že ve výchovně vzdělávacím procesu je školní speciální pedagog nedílnou součástí poradenského systému. V jiných odpovědích se shodují i v případě asistenta pedagoga, který je v dnešní době integrace nezbytnou součástí pedagogického sboru. O toto tvrzení se opírá tabulka číslo 13. Myslíme si, že v době probíhající integrace je školní speciální pedagog důležitou složkou na základních školách. Tento fakt lze tvrdit i o asistentech pedagogů.

Ředitelé škol také konstatují, že výchovný poradce je nezbytnou součástí pedagogické sboru na základních školách. Má zde své zastoupení a místo, které je pro dnešní žáky velmi důležité. Žáci mají přehled o této službě a každá škola má svou formu propagace výchovného poradenství. Toto tvrzení dokládá slovy VP1 *„myslím si, že žáci jsou z naší strany dostatečně informováni. Máme to na dveřích, máme schránku důvěry, informace mají“*.

Na základě výzkumného šetření si myslíme, že výchovný poradce by měl mít na škole více funkcí a měl by znát klima škol. Bylo zjištěno, že většina výchovných poradců je i třídními učiteli nebo učí na druhém stupni, což vypovídá o tom, že výchovní poradci znají klima školy a o dětech mají přehled. Tento fakt dokládá VP1 *„mimo výchovné poradenství také zastávám ještě metodika primární prevence a jsem učitel českého jazyka a dějepisu. To znamená, že děti znám a vím, co od nich čekat“*.

Z prováděného výzkumného šetření vyplynulo, že výchovné poradenství je pro dnešní děti velice důležité. Pokud nastane problém, je vždy výchovný poradce žákovi k dispozici. Lze říci, že výchovný poradce je osobností, která dokáže vyslechnout a poradit, což děti potřebují k řešení svých problémů. Myslíme si, že by se role výchovného poradce měla v budoucnu dostat více do popředí a mělo by na výchovné poradce být více pohlíženo. Touto prací se otvírá prostor pro další výzkumné šetření, které by rozšířilo povědomí rodičů a žáků o výchovném poradenství.

6 Závěr

V současné době je výchovné poradenství nezbytnou součástí školského poradenského systému. Toto tvrzení vyplývá z odpovědí našich dotazovaných respondentů. Proto si myslíme, že by mělo být na výchovné poradenství více pohlíženo a měly by se výchovní poradci dostat více do popředí.

Na základě těchto poznatků bylo zkoumáno, jakým činnostem se věnují výchovní poradci a jaké jsou na ně kladeny požadavky. Jako doplňující část této práce byly realizovány rozhovory i s řediteli základních škol a s rodiči dětí, které navštěvují základní školy.

V teoretické části byla snaha shrnout základní fakta o výchovném poradenství od historie až po nejčastěji řešené problémy v současnosti. Tato fakta se opírají o odbornou literaturu, která je v bakalářské práci citována. O tato fakta se opírá i praktická část bakalářské práce.

V praktické části bylo prováděno výzkumné šetření formou polostrukturovaných rozhovorů. Výzkumné otázky byly stanoveny dle daných cílů bakalářské práce. „Jaká je pracovní náplň a činnost výchovného poradce?, Jak výchovný poradce spolupracuje s ředitelem školy?, Jaké je povědomí rodičů o výchovném poradenství na základních školách?“.

Na základě poskytnutých rozhovorů lze konstatovat, že vybraní výchovní poradci nejčastěji řeší kariérové poradenství a výchovné problémy dětí, které jsou stále více aktuální. Lze sem zařadit i rozjetou integraci a inkluzi, na kterou se názory výchovných poradců liší.

Ředitelé základních škol si myslí, že výchovní poradci jsou nezastupitelnou složkou školského poradenského pracoviště a mají také své místo v pedagogickém sboru na základních školách.

Respondenti z řad rodičů odpovídali na otázky o povědomí výchovného poradenství na základní škole. Z výzkumného šetření vyplývá, že rodiče o výchovném poradci ví. Na základě těchto odpovědí byl zjištěn nejčastější důvod návštěvy výchovného poradce. Dítě nejčastěji navštíví výchovného poradce v případě, kdy se rozhoduje pro střední školu a v případě, že má nějaké osobní problémy, se kterými si neví rady. Výpovědi rodičů se lišily a mnohdy si rodiče myslí, že jejich dítě výchovného poradce vůbec nepotřebuje.

Výsledky výzkumného šetření lze použít jako zdroj pro rozšíření informací o práci výchovného poradce na základní škole a pro další výzkumné šetření zaměřené na rodiče a žáky o povědomí o výchovném poradenství.

Autorka bakalářské práce získala na základě šetření širší povědomí o problematice výchovného poradenství, zároveň ji to posunulo v osobnostním rozvoji i v kariérním životě.

7 Seznam použité literatury

AUGER, Marie-Thérèse a Christiane BOUCHARLAT. *Učitel a problémový žák: strategie pro řešení problémů s kázní a učením*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 121 s. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-907-0.

BARTOŇOVÁ, Miroslava a Marie VÍTKOVÁ. *Strategie ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a specifické poruchy učení: texty k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2007, 159 s. ISBN 978-80-7315-140-9.

BÁRTÍK, Pavel, MIOVSKÝ, Michal, ed. *Primární prevence rizikového chování ve školství: monografie*. Praha: Sdružení SCAN, c2010. ISBN 978-80-87258-47-7.

BARTOŇOVÁ, Miroslava a Marie VÍTKOVÁ. *Strategie ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a specifické poruchy učení: texty k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2007, 159 s. ISBN 978-80-7315-140-9.

BENDL, Stanislav. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Vydání 1. Praha: Grada, 2015, 306 stran. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4248-9

BENDL, Stanislav, Jaroslava HANUŠOVÁ a Marie LINKOVÁ. *Žák s problémovým chováním: cesta institucionální pomoci*. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2016. ISBN 978-80-7387-703-3.

BROŽOVÁ, Dana. *Poradenská podpora a možnosti edukace žáků s poruchami učení v širším smyslu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010, 190 s. ISBN 978-80-210-5329-8.

ČÁP, David. *Výchovné poradenství: výklad je zpracován k právnímu stavu ke dni 1.12.2009*. Praha: WoltersKluwer Česká republika, c2009. Meritum (WoltersKluwer ČR). ISBN 978-80-7357-498-7.

DAHIR, Carol A. *Transformed school counselor*. Second edition. Belmont, CA: Wadsworth, 2012. ISBN 128519120x.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

HORKÁ, Hana. *Studie ze školní pedagogiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, 178 s. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 229. ISBN 978-80-210-4859-1.

HŘÍBKOVÁ, Lenka. *Nadání a nadaní: pedagogicko-psychologické přístupy, modely, výzkumy a jejich vztah ke školské praxi*. Praha: Grada, 2009. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1998-6.

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2008, 205 s. ISBN 978-80-7387-01

JEDLIČKA, Richard. *Výchovné problémy s žáky z pohledu hlubinné psychologie*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-788-6.

KALEJA, Martin a Igor HAMPL. *Asistence žákům a studentům se speciálními vzdělávacími potřebami*. Vyd. 2., upr. a aktualiz. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2013. ISBN 978-80-7464-292-0.

KENDÍKOVÁ, Jitka a Miroslav VOSMIK. *Jak zvládnout problémy dětí se školou?: děti se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole - praktická příručka pro rodiče, učitele a další odborné pracovníky*. V Praze: Pasparta, 2013. ISBN 978-80-905576-0-4.

KNOTOVÁ, Dana. *Školní poradenství*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014, 258 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4502-2

KOHOUTEK, Rudolf. *Výchovné poradenství*. 1. vyd. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2008, 94 s. ISBN 978-80-7375-186-9.

KUCHARSKÁ, Anna. *Školní speciální pedagog*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2013, 223 s. ISBN 978-80-262-0497-8.

LACENA, Ivan. *Průručka pro výchovných poradcův*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, 72 s. ISBN 978-80-7452-006-8.

MACHŮ, Eva. *Nadaný žák*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-197-3.

MERTIN, Václav a Lenka KREJČOVÁ. *Výchovné poradenství*. 2., přeprac. vyd. Praha: WoltersKluwer Česká republika, 2013, 363 s. ISBN 978-80-7478-356-2

MICHALÍK, Jan, Pavlína BASLEROVÁ a Lenka FELCMANOVÁ. *Katalog podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního nebo sociálního znevýhodnění: obecná část*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4654-7.

MICHALOVÁ, Zdeňka. *Specifické poruchy učení*. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2016. ISBN 978-80-7311-166-3.

OPEKAROVÁ, Olga. *Kapitoly z výchovného poradenství: školní poradenské služby*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007. ISBN 978-80-86723-35-8.

PROCHÁZKA, Roman. *Teorie a praxe poradenské psychologie*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014, 249 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4451-3.

PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 203 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3470-5.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 184 s. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3006-6.

SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 160 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1733

ŠEFRÁNKOVÁ, Mária. *Výchovný poradca*. Bratislava: Iris, 2007, 107 s. ISBN 978-80-89256-05-1.

ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.

VALENTOVÁ, Lidmila. *Školní poradenství II*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013. ISBN 978-80-7290-629-1

VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ. *Pedagogika pro učitele*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3357-9.

VÁVROVÁ, Petra. *Učitel jako poradce: možnosti pedagogicko-psychologického poradenství pro učitele rodinné výchovy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 1999, 61 s. ISBN 80-7041-159-7.

VRTIŠKOVÁ, Marie. *Teorie a metody sociální práce*. Brno: Tribun EU, 2009. Knihovnicka.cz. ISBN 978-80-7399-877-6

Elektronické zdroje

ASCA. (2016a). The American School Counselor Association. [online]. [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: <http://www.schoolcounselor.org/school-counselors-members>

ASCA. (2016b). The Role of the School Counselor. Alexandria: American School Counselor Association, [online]. [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: <http://www.schoolcounselor.org/asca/media/asca/home/rolestatement.pdf>

Become a school counsellor. (2016). Become a school counsellor. In NSW Department of Education. Wales: NSW. [online]. [cit. 2017-04-23]. Dostupné z http://www.teach.nsw.edu.au/documents/subjects/school_counsellor.pdf

AEVG - International AssociationforEducational and VocationalGuidance). [online]. [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: <http://iaevg.net/>

Zákony a vyhlášky

Zákon č. 561/2004 Sb.: Školský zákon. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR [online]. [cit. 2016-02-06]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/novy-skolsky-zakon>

Zákon č. 563/2004 Sb. O Pedagogických pracovnících [online]. [cit. 2016-02-06]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/zakon-o-pedagogickych-pracovnicich>

Vyhláška č.116/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., ze dne 17. února 2005., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.[online]. [cit.2016-02-06]. Dostupné z:
<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-116-2011-sb-kterou-se-meni-vyhlaska-c-72-2005-sb>

Vyhláška č. 147/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 73/2005 ze dne 9. února 2005. o vzdělání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. [online]. [cit. 2016-02-06]. Dostupné z: <Http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-147-2011-sb-kterou-se-meni-vyhlaska-c-73-2005-sb>

Vyhláška č. 317/2005 Sb., ze dne 1. září 2005. o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků. Částka 111, s 5668 – 5669. ISSN 1211 – 1244. [online]. [cit. 2016-02-06]. Dostupné z <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-317-2005-sb>

Vyhláška č. 48/2005 Sb., ze dne 25. ledna 2005., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky [online]. [cit. 2016-02-06]. Dostupné z: <Http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-48-2005-sb>.

Vyhláška č.116/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., ze dne 17. února 2005., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.[online].[cit.2016-02-06]. Dostupné z:
<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-116-2011-sb-kterou-se-meni-vyhlaska-c-72-2005-sb>

Seznam použitých zkratek

CNS – centrální nervová soustava

IVP – individuální vzdělávací plán

OSPOD – orgán sociálně právní ochrany dětí

PPP – pedagogicko-psychologická poradna

SPC – speciálně pedagogické centrum

SVP – středisko výchovné péče